

Viljandi Linnaraamatukogu näitus 4. saalis

Vabaduse kroonik

Albert Kivikas

120

*Mees, kes kirjutas ainult neist asjust,
mida ise hästi tundis*

Pildil Albert Kivikase arvatav sünnikoht -
Valula karjamõis Suure-Jaani agulis.

Pildistatud aug. 1966.

KM EKLA, B-37:3459

Albert Kivikas sündis Suure-Jaani alevikus 18. jaanuaril 1898. aastal teenijatüdruku teise pojana.

Ema Anu Kivikas (1865–1946) oli elukutselt kangur, peale rõivakangaste osav vaipade ja suurrättide kuduja – sai Viljandi näitustel nende eest mitmel korral auhindu. Kirjaniku isa kohta andmed puuduvad.

Oskar Kruusi andmeil teenis tema vanem vend Jaan Kivikas (sündinud 1887) Punaarmees diviisikomissarina ja suri 1921. aastal Ukrainas.

Lapsepõlv

Trükipostkaart, Olustvere, mõisa peahoone, tagant, u 1905, foto ja kirjastaja J. Riet
Allikas: Ajapaik.ee / Viljandi Muuseum VM VM 8116:83 F

Kirjaniku varaseimad mälestused ulatuvad tagasi 1905. aasta rahutuste aega, mil ta elas emaga Olustvere mõisas. Ümbruskonna rahva hulgas tekitasid ärevust ja riivasid süngelt ka lapse hinge paar veretööd mõisas tuttavate inimeste hulgas. Kohalik kooliõpetaja, tuntud oma radikaalsete vaadete poolest, vahistati ja lasti maha karistussalkade poolt. Sama saatus tabas ka ühte mõisa maadel elunenud sauniku poega, kes oli tabatud mõisa metsas salaküttimisel.

Salu, Herbert. Albert Kivikas. Eesti Kirjanike Kooperatiiv, 1971. Lk. 5

Teine kodu oli Olustvere jaama lähedal asuv Särru moonamaja, kust poisike 1907. aasta sügisel Reeguldi vallakooli viidi.

Albert Kivikas meenutab oma kooliaastaid Reeguldi vallakoolis (1907–1909) nii:

"Reegoldis oli kooliõpetajaks Pajur, nõudlik ning vali mees. Kui õpitükid polnud selged, välgutab joonlauaga vastu hooletu lapse sõrmi. Kõige tähtsamad õppeained olid piiblilugu ja katekismus, nendega tavaliselt algas koolipäev. Neile lisandus kirikulaul niihästi päheõppimiseks kui laulmiseks. Muud õppeained, peale rohke usuõpetuse olid lugemine, kirjutamine ja rehkendamine.

Kooliõpetaja abikaasa Aliide Pajur andis samuti koolis tunde, oli sõbralik õpetaja. Pajur pidi ise tihti ära käima. Ta müütas laatadel hobuseid ja ajas äri, temal polnud aega korrapäraselt kooli pidada. Sel puhul oli õpetajaks ta naine ning õpilastel meeled rõõmsad. Reegoldi oli internaatkool. Lapsed läksid koju ainult laupäeviti ja tulid tagasi esmaspäeva hommikul. Igalühel oli kodust kaasa toodud oma voodi, hulgapeale ka mõned pesunõud. Toit toodi esmaspäeva hommikul kotiga kaasa ja asetati kooli sahvrisse, selle varal aeti läbi kogu nädal. Söödi klassiruumis, toidukotid toodi sisse, einet võeti koolipinkidel. Talvel pakasega oli sahver nii külm, et leib külmus kõvaks ei saa tükki küljest, raiu või kirvega. Õppeaeg Reegoldis kestis kaks aastat."

Põhja-Viljandimaa maastik ja sinne eluolu on hiljem inspireerinud Albert Kivikast kirjutama peamiselt külaelueluainelist proosat, romaanitriloogiat „Jüripäev“, „Jaanipäev“ ja „Mihklipäev“, poemi „See on see maa“ ning mitmeid novelle.

Kukk, Tõnu. Olustvere ümbrus on jätnud Albert Kivika loomingusse kindlaid märke // Sakala (2002) 19. okt.

Albert Kivikase haridustee jätkus 1909-1913

Vastemõisa ministeeriumikoolis Kildul

Sügisel 1909 jätkus tulevase kirjaniku haridustee Vastemõisa ministeeriumikooli teises klassis. Kool asetses Vastemõisa vallamaja lähedal Kildu külas[..]. Ema oli nimelt vahepeal kolinud Kildule, elati külasepa majas koolimaja juures. [..] Ka ministeeriumikool oli internaatkool. See töötas viie klassiga – Vastemõisa vallakool ja sellele lisaks ministeeriumikooli kaks klassi, ametlikuks nimetuseks – Vastemõisa kaheksaklassiline ministeeriumikool. [..]

Vene vaim ja venestamise tendents oli igal sammul tuntav. Õpilastel oli keelatud eesti keele kõnelemine, isegi vahetundidel peeti ranget kontrolli, keelu vastu eksija langes karistuse alla. [..]

Vastemõisa ministeeriumikoolis Kivikas käis neli aastat, lõpetas kursuse 1913. aasta kevadel.

Salu, Herbert. Albert Kivikas. Eesti Kirjanike Kooperatiiv, 1971. Lk. 7-9

Vastemõisa ministeeriumikool Kildul u.
1909.a.

Allikas: Suure-Jaani vallas toimuvat pildis. URL: <http://galerii.suure-jaani.ee/picture.php?/19015> (vaadatud 17.01.2018)

Albert Kivikas Viljandis

Õppimine ministeeriumikoolis oli toimunud suurte majanduslike raskustega võideldes, nüüd haridustee jätkamisele linnakoolis ei võidud mõelda. Aastase vaheaja järele, mis oli elatud ühe sugulase juures Vaalamäel, versta maa kaugusel Kildult – tädi Liisa pidas seal õmbluskooli ja õpetas peretütardele kodust käsitööd – õnnestus emal leida töö- ja elamisvõimalus Viljandi eeslinnas Kantrekülas. [..]

Kantreküla sai Albert Kivika elus tähtsaks pöördepunktiks – siit avanesid talle linnakooli ukсед, mis olid kehvikulapse puhul suursündmuseks. See juhtus aastal 1914. Suvel töötas ta kirikumõisa põllul [..].

Albert Kivikas õppis Andres Kamseni kaubanduskoolis (1914 – 1916)

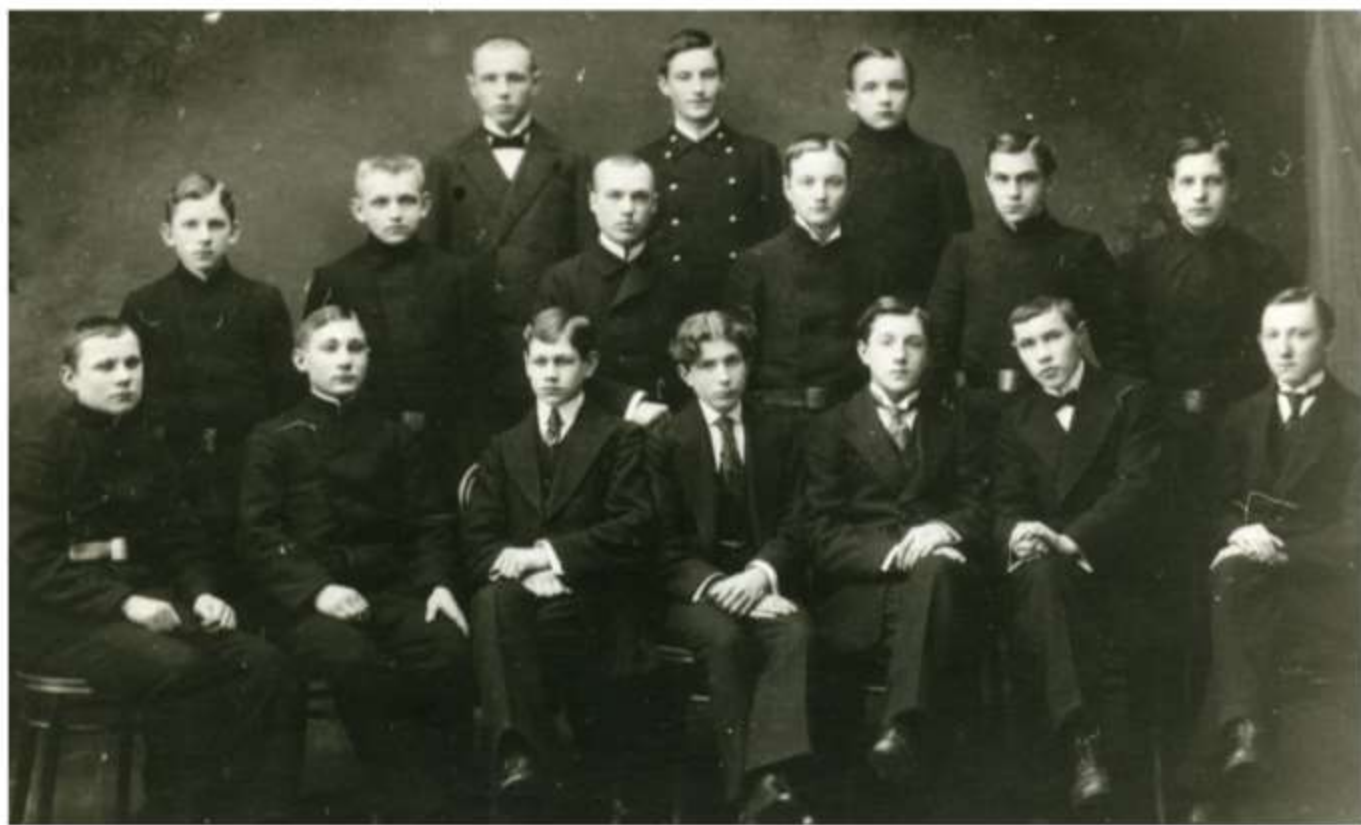
1914 üritas Kivikas pääseda Viljandi linnakooli, kuid teise klassi eksamitele ei lastud teda piirvanuse ületamise tõttu ja kolmanda klassi jaoks ei olnud tema teadmised piisavad. Nii astus tulevane kirjanik hoopis Andres Kamseni kaubanduskooli, mis oli äsja Valgast Viljandisse ümber asunud. Koolis osales ta ajakirja „Lõõmav Tõlvik“ toimetamisel.

Vikipeedia. URL: https://et.wikipedia.org/wiki/Albert_Kivikas (vaadatud 17.01.2018)

Viljandi, A. Tõllasepa maja (Tartu 9), u 1915
Foto J. Riet.

Allikas: Ajapaik.ee / Viljandi Muuseum VM VMF 176:220 F

**Albert Kivikas Kamseni kaubanduskooli õpilasena u aastal 1916 ja
koos klassikaaslastega 8. veebruaril 1916**

KM EKLA A-37:5200 ja KM EKLA, A-37:5201

Sõjaväeteenistusest pääsemiseks lahkus Albert Kivikas 1916. aastal Viljandist ja sooritas edukad sisseastumiseksamid Tartu kommertskoolis

Selles koolis töötasid mitmed silmapaistvad eesti haridustegelased. Kivikas õppis seal eesti ja prantsuse keelt Johannes Aaviku käe all, koolidirektoriks oli aga tulevane haridusminister Harald Laksberg.

Tartu kommertskooli päevil tegi Kivikas aktiivselt kaastööd kooli ajakirjale „Muusa“.

Aastal 1918 avaldas ajaleht Postimees tema esimese novelli „Lembit“, mille Kivikas oli kirjutanud 1917. aastal ja mille teemaks oli eestlaste muistne vabadusvõitlus. Ajalehe toimetajana töötanud Friedebert Tuglas soovis näha ka noormehe teisi jutustusi ja soovitas tal need ajalehes avaldamise asemel koondada eraldi kogumikku.

Albert Kivikas koolipoisina Vabadussõjas

Kui Tartu linn 1918. aasta detsembris punavägede poolt vallutati, lahkus Kivikas Tartust ja suundus koju Viljandisse. Järgmisel päeval Viljandisse jõudes liitus Kivikas kohe linna tulnud Tartu vabatahtlike koolipoiste pataljoniga. Kivikasest sai Tartu vabatahtlike pataljoni liige, mille ülemaks oli tulevane riigimees Kaarel Eenpalu.

"Nimed marmortahvliil" põhineb Kivikase isiklikel kogemustel.

Viljandi Kooliõpilaste Pataljon Vabadussõjas 1918-1919. Foto allikas: <http://sakala.postimees.ee/4018943/kui-vabadussoja-ajaloos-poorati-uus-lehekulguhe-voitleja-kiri> (vaadatud 23.01.2018)

Rindele jõudis ta Võrtsjärve põhjatipu lähistel Jõesuus. Sõjatee viis veel Sangla ja Rannu mõisa. Hiljem osales Kivikas veel Valguta ja Pikasilla juures toimunud kokkupõrgetes punaväelastega. 31. jaanuaril 1919 toimunud Paju lahingusse jäi koolipoiste pataljon aga hiljaks. Nad läbisid veel oma teel Valga ja Sangaste.

Koolipoisid saadeti tagasi kooli, kuigi olid samas õppursõduritena majutatud kasarmusse ja sõid sõduritoitu, käisid sõjalistel harjutustel.

Kivikas lõpetas Tartu kommertskooli 1919. aasta kevadel. Ta pidi jääma tööle õpilaspataljoni staapi kuni selle lõpliku likvideerimiseni 1920. aastal.

Elu ja tegevus pärast Vabadussõda

**1920–1922 õppis
Albert Kivikas
Tartu ülikoolis
ajalugu,
kirjandust ja
filosoofiat**

Kirjanduse seminaritöö raames uuris Kivikas vene mõju Henrik Visnapuu loomingus, kusjuures oponendiks oli luuletaja ise. 1921. aastal toimunud seminaril õnnestus Kivikal edukalt tõendada Igor Severjanini mõjutusi Visnapuu loomingule.

Ülikooliaastatel kuulus Albert Kivikas üliõpilasseltsi Veljesto.

Aastal 1922 oli noor kirjanik sunnitud õpingud Tartu Ülikoolis katkestama, sest teda ootas ajakirjanduslik tegevus Saksamaa pealinnas Berliinis.

Albert Kivikas Berliinis

Õpingud ülikoolis ei edenenu, kuna ta enamiku ajast pühendas ilukirjanduslikule loomingule. Osalt sundis teda selleks tagant majanduslik kitsikus – kirjutamine oli sissetulekuallikas.

1922. a varakevadel katkestas kirjanik õpingud ja siirdus Berliini. Berliinis töötas ta ajakirjade „Odamees“ ja „Aeg“ toimetajana.

Nagu Kivikas isegi, seisis ka toleaeagne Berliin ekspressionismi ning muude modernistlike voolude mõju all.

Juba augustis 1923 oli kirjanik kodumaal tagasi.

Oskar Loorits, Albert Kivikas,
August Annist, Jaan Taklaja
Berliinis 11.08.1922.
KM EKLA A-37:6275.

Berliinist tagasipöördumise järel elas Albert Kivikas Tartus ja Tallinnas

Tagasipöördumise järel elas ta taas Tartus ja keskendus esialgu ainult loomingule. Hiljem hakkas ta tegema kaastööd ajalehtedele, töötades muuseas ka kohtureporterina.

Edukas loominguline tegevus võimaldas kolida perega Tallinna, kus ta omandas maja Vaarika tänaval. Algul töötas ta ajalehe „Vaba Maa“ juures kirjanduskriitikuna, seejärel aastatel 1931–1934 Eesti Päevalehe toimetuses. 1935–1938 juhatas Kivikas ajalehe „Uus Eesti“ kultuuriosakonda. Tallinna Kirjanike Ühingu abiesimees.

Paralleelselt asus ta tööle teatrisse, olles 1935–1938 dramaturg Eesti Draamateatris ja aastatel 1938–1940 teatris Estonia.

KM EKLA B-37:5123

Albert Kivikas abiellus 1926. aastal Gertrud Niggoliga (26.09.1901–22.01.1934). Perre sündis 3 poega

A. Kivikas ja ta esimene abikaasa Gertrud ning lapsed Tiit ja Peep

Foto allikas: Salu, Herbert. Albert Kivikas. Eesti Kirjanike Kooperatiiv, 1971. Lk. 41

Tiit Kivikas (24.09.1927–28.03.1936) uppus Tallinnas saviaugul uisutades.

Henn Kivikas (3.05.1930–27.07.1930) suri maimukesena. Poja surma kogemust võib aimata romaanis „Vekslivõltsija“.

Peep Kivikas (17.07.1921–14.09.1967) oli sõja ajal ühe taudi läbi kaotanud kuulmise teravuse. Ta oli ametilt tüpograaf. 14. septembri 1967 hommikul Lundis tööle minnes ei olnud ta raudteest ülemineku kohal kuulnud rongi lähenemist. Peep Kivikas oli Lundi eestlaskonnas hästi tuntud, ta kuulus eesti näiteringi ja esines laval edukalt karakterosades.

Albert Kivikase ema Anu ja poeg Tiit
KM EKLA A-37:4372

Albert Kivikase poeg Tiit
KM EKLA, A-37:4376

Teine abielu oli Anna Varikuga (18.01.1899–6.06.1976) 1936. aastal. Selles abielus sündis samuti 3 poega

Albert Kivikas perega
KM EKLA A-181:1001

Tõivelemb (ka Tõive) Kivikas (14.07.1937) on eesti füüsik, ärijuht ja poliitikategelane. Ta omandas Lundi Ülikoolist 1970. aastal doktorikraadi elementaarosakeste füüsika alal. Töötanud õppejõuna Lundi Ülikoolis ning juhtivatel kohtadel mitmes Rootsi tööstusettevõttes. Kirjutanud mitu füüsikaõpikut ning avaldanud kirjutisi erialastes ajakirjades. Aastal 2005 asutas Eestis mittetulundusühingu Eesti Demokraatia Uuendamine

lhameel Kivikas (1938)

Uldenago Kivikas (5.03.1941–21.05.2014, arhitekt).

Albert Kivikase lapsed
KM EKLA D-37:522 ja KM EKLA D-37:520

Albert Kivikas pagulasena Soomes ja Rootsis

Albert Kivikas lahkus koos perekonnaga Eestist 1944. aastal.

Järgnes periood, mil tuli teha rasket füüsilist tööd.

Kuni sügiseni 1944 elas A. Kivikas perega Soome pealinnas **Helsingis**, siis suundusid edasi **Rootsi**.

Esimesed nädalad Rootsis veetis kirjanik **Gimo laagris**.

Algul töötas ta Älmebodas Smålandis tee-ehitusel ja turbarabas, seejärel Rydali puuvillariide tehases.

Viimasele ametikohale jäi Kivikas tööle aastani 1949, mil ta kolis Lundi.

Lundis töötas arhiivitöötaja ja ajalehe „Eesti Post“ toimetajana.

Algul elasid Kivikad korteris, maja õnnestus osta alles 1967. aastal.

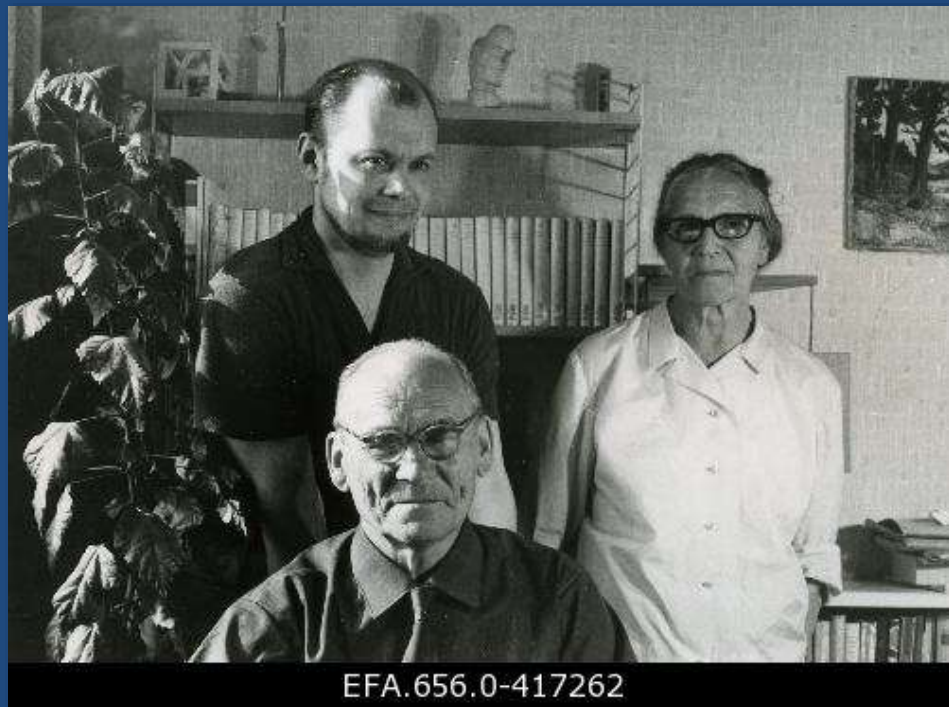

EAA.5396.1.145.14

Neli meest istumas Vabadussõja monumendi, Punapargi mälestuskivi ees: Karl Järvesoo, Jaan Olvet, Agori, Albert Kivikas. Jaanipäeval 1944

Foto allikas: FOTIS. URL:

<http://www.ra.ee/fotis/index.php?type=2&id=468762> (vaadatud 25.01.2018)

EFA.656.0-417262

Albert Kivikas poeg Peebu ja abikaasa
Annaga Lundis

KM EKLA, B-37:6846

Anna Kivikas, Enn Nõu, Peep Kivikas ja Albert
Kivikas

KM EKLA B-37:7437

Looming

Albert Kivikas 1930ndatel
KM EKLA A-181:934

Albert Kivikal on kolm ainevaldkonda, mida ta korduvalt läbi kirjutab:

Põhja-Viljandimaa külaelu XX sajandi algul

Sookaelad (1919)
Jüripäev (1921)
Jaanipäev (1924)
Mihklipäev (1924)
Karuskose (1943)
Tulililled (1957)

Vabadussõda

Verimust (1920)
Ristimine tulega (1923)
Punane ja valge (1927)
Nimed marmortahvilil I (1936)

Tartu kultuurielu 1920-ndate aastate algul

Maha lüüriline shokolaad! (1920)
Vekslivõltsija (1931)
Nimed marmortahvilil II—IV (1948, 1951, 1954)

Ainult viimane romaan „Kodukäija” (1963) toob juurde uue probleemide ja motiivide ringi.

Oma esimesed luuletused avaldas Kivikas Andres Kamseni kaubanduskooli ajakirjas „Lõõmav Tungal“. Päris esimene Albert Kivikase saadetud sonett ajalehe Sakala trükiveergudele ei jõudnud ning sai toimetaja Hugo Raudsepalt 6. aprillil 1916 avaliku ja karmi eituse

Kirjamastused.

A. K. K. Teie „Sonet“ on riimede suuremaid ohvrid toonud, kui lubada võid. Näituseks lõpp: Jõgedes hullavad, möllavad wallatud weed, metsikud India tiigrite isad (!?) Soodes ja metsades sulavad talvised teed. Wiludad jalgrajad tahtuma wisad Aeglaste heidavad talvised ketid ja keed. Katusel kajavad räätaste kisad. Nagu näete, need „tiigrite isad“ ja „räätaste kisad“ rikuwad terve lõpu ära, mis muidu võib olla meelega oleks sünnitanud. Ka seda ei saa õnnelikuks pidada, kui Teie laulu alguses kewadise päikese kiiri „saltseriga“ s.o. Soolhappega sõrdlete, mis lund „sööwad“ ja oma „häwitusküüned jõesse lööwad“. Üleüldse tarwitate Teie väga mitteluuulisi kõnekäändeid ja sõrdlusi. Kui kewade päike Teile „saltseri“ meelde tuletab, siis, võib olla, tuleb mõni teine laulik ja ütleb, et aas oli roheline nagu „grimspann“ või nagu prussaka pulber. Nagu isegi näete, et ole Teie luuletus mitte tüps.

Teie „Sonet“ on riimede suuremaid ohvrid toonud, kui lubada võib. Näituseks lõpp:

Jõgedes hullavad, möllavad wallatud weed,
Metsikud India tiigrite isad (!?)

Soodes ja metsades sulavad talvised teed.

Wiludad jalgrajad tahtuma wisad

Aeglaste heidavad talvised ketid ja keed.

Katusel kajavad räätaste kisad.

Nagu näete, need „tiigrite isad“ ja „räätaste kisad“ rikuwad terve lõpu ära, mis muidu võib olla meelega oleks sünnitanud. Ka seda ei saa õnnelikuks pidada, kui Teie laulu alguses kewadise päikese kiiri „saltseriga“ s.o. Soolhappega sõrdlete, mis lund „sööwad“ ja oma „häwitusküüned jõesse lööwad“. Üleüldse tarwitate Teie väga mitteluuulisi kõnekäändeid ja sõrdlusi. Kui kewade päike Teile „saltseri“ meelde tuletab, siis, võib olla, tuleb mõni teine laulik ja ütleb, et aas oli roheline nagu „grimspann“ või nagu prussaka pulber, Nagu isegi näete, ei ole Teie luuletus mitte küps.

Sonett „Kevadine külm“ ilmus „Sakalas“ 25. aprillil 1916

Sakala veergudel avaldati 17. juunil 1916 veste „Vanad ja noored“. Mõlemad avaldati A. Pedaja nime all.

Kevadine külm.

Mohlakasla ohtraks hirmutusi furjab külmad
ähwardasid lumelilla walgeid, ^(ilokseer pilt) ruhes õitswaid,
ehmatasid wärinani esimesi räästaid,
warjupaigil lootasid lahti omad hõlmad.

Tummalt wahtsid looduist hukatuse filmad:
höbel looriswad õhud külmad Põhja taewaib,
loputasid pori, lütkestasid oje jookswaid.
Järjest ilka külmemaiks veel muutusiwad ilmad.

Hallas ägas heinamaadel, soodes kulu wana.
Kraawibes ja niidul, põllul, teedel lonerlistel
lumewete lombid jäisel hiilgel läikisiwad.

Taimelatwu noori küünistasid surmawana
teras külma raskeb hiilid hoogil raugelstel.
Külmad lumelilled lases tuules murduiswad.

80/III 16.

A. Pedajas.

Püsilink esimesele avaldatud luuletusele RR arhiivis DIGAR URL:
<http://dea.digar.ee/article/sakalaew/1916/04/25/13> (vaadatud 19.01.2018)

Püsilink esimesele avaldatud proosakatsetusele RR arhiivis DIGAR URL:
<http://dea.digar.ee/article/sakalaew/1916/06/17/15> (vaadatud 19.01.2018)

Vanad ja noored.

(Weste.)

Stuud, kus Wiljandit walged ööd laisutawad,
ei jaa ma tihhi und. Harilikult awan siis oma ain-
sama otne mõlemad pooled ja tuulan rääfude ja
sonnade häälitsemist, tuni pea raskest lah-b ja ma
nagu jahu koit ajamele langen. Kuid igatord ei
tuule ma mitte ainult sonnade ja rääfude õiget
sonnerit, waid mu peajasse tüüb veel midagi
nnud. Ja wabest teeb mu peaju niijuguse hüppe,
et ma ein üle harran järele mõistema ja üena pit-
tanist lõige imetlunaid tajuji oma peajas üm-
ber aetelan.

Stord niijugusel õhtul, kui ma juba küllalt
mägeades olin hultunud, minu Doonu sti laajitu
pool ära läinud, tulin ma kodu, ja rinnuli atnal
eietajin wanu mõttelõngu. Ja imelikud wiirastu-
jed ning pilbid awanesid waatele.

Stagin end elatanuna ja jõulana, igatahes juba
niijuguses eas, kus inimene üldooi lõpetanud eht
muut teel enesele „isjutoha“ omendanud, muidugi
sa laajawaraga naise wõtnud, ja noh, mõni wär-
tene „hääloaju“ wõis toas sa juba rühmata. Sting
ma nägin, et oli õhtu ja ma retusja tajuji Durgi
diwaanil ning juij-tasjui preenemaiselast „Hawan-
na'i“. Mu leiwait oli harrapete kinnud ja üpris

Fr. Tuglase soovitusel läks juba 1918. aasta sügisel trükki Albert Kivikase esimene novellikogu „Sookaelad“

Osa trükki läinud käsikirjast „Sookaelad“ hävis aga sõjas ja autor pidi puuduva osa rindelt naastes uuesti kirjutama. Nii ilmus „Sookaelad“ alles suvel 1919 pseudonüümi Mart Karus all.

Tegu on Kivikase noorusaja parima kirjandusliku saavutusega. Tol ajal aga võõrastas futurismi teele suundunud kirjanik oma koolipõlvetöid.

Ummikust pääsemiseks tunnistati külarealist Mart Karus varsti surnuks – sõbrad avaldasid ajakirjas Odamees surmakuulutuse:

*„Lahingus parunite vastu langes kirjanik Mart Karus. Kurbuses „Odamehe“ toimetus“
(Odamees 21.08.1919, nr. 1)*

Teine täiendatud ja parandatud trükk: Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisus, 1927

Albert Kivikas futuristina

Albert Kivikase loominguline tegevus katkes esikteose trükis olles. Jäädes kõrvale „Siuru” ringkonnast epateeris Kivikas kirjandusliku seltskonna ees vene futurismi vaimus kirjutatud lühiproosaga.

Tähtsamad futuristlikud teosed:

- Ohverdet konn (koos Erni Hiirega, 1919)
- Lendavad sead (1919)

Teos leidis laia vastukaja, seda kritiseeriti teravalt ja see oli veel kaua karikaturistide pilkeobjektiks. Sõnaühend "lendavad sead" kinnistus niivõrd, et veel 1922. aastal kasutas haridusminister Heinrich Bauer seda oma sõnavõtus kirjanduse riikliku toetamise teemal, kaheldes, kas Eestis ongi õigeid kirjanikke või on kõigi puhul tegu "lendavate sigadega".

- **Maha lüüriline šokolaad! (manifest, 1920).**

Peetakse Kivika üheks märkimisväärsimaks futuristlikuks palaks, kus ta tegi maha kõiki oma ajastu tuntumaid kirjanikke ja luuletajaid.

Väljalõige 1920. aasta „Meie Matsist“ nr 93, lk. 13

1920. aastatel kujunes A. Kivikas triloogiaga „Jüripäev“ (1921), „Jaanipäev“ ja „Mihklipäev“ (1924) uustalunike elu käsitleva asunikuromaani esimeseks viljelejaks.

1921. aastal avaldatud külaeluromaan „Jüripäev“ oli kiiruga kirjutatud ning seetõttu kompositsiooni läbi mõtlemata. Seetõttu avaldas 1924. aastal autor romaani ümbertöötatult pealkirjaga „Murrang“.

Väikese ajalise distantsiga ilmunud „Jüripäevas“ ja A. H. Tammsaare „Kõrboja peremehes“ võib täheldada lõpplahenduse motiivilist lähedust, kuigi stiililiselt need romaanid suuresti erinevad. „Jüripäeva“ autor kirjutas „Kõrboja peremehe“ kohta üpris laitva arvustuse.

Kui „Jüripäeva“ halba stiili püüdis autor seda „Murranguks“ ümber töötades parandada, siis samasuguseks viimistlustööks ei leidnud Kivikas „Jaanipäeva“ ja „Mihklipäeva“ puhul enam mahti. Nii jäi talle palju tähelepanu toonud külatriloogia visandlikuks ja õigupoolest lõpetamata teoseks.

Jaan Taklaja, Alfred Koort ja Albert Kivikas 4. detsembril 1921. a Tartus.
KM EKLA A-37:6350

Albert Kivikas tegeles ka väliskirjanduse tõlkimisega peamiselt vene, vähesel määral ka saksa keeles

Raamatuna on ilmunud:

- N. Kulbin, Kubism. Tartu : Arlekiin, 1920, 20 lk
- N. Jevreinov, Lõbus surm: arlekinaad. Tartu : Arlekiin, 1920, 50 lk
- V. Krõmov, Samuraide maalt. Reisumärkmeid Jaapanist. Sari Looduse universaal-biblioteek (LUB), nr 19. Tartu : Loodus, 1928, 63 lk
- V. Krõmov, Oopiumi maalt. Reisumärkmeid Hiinast ja Havaiist. LUB nr 25, Tartu : Loodus, 1928, 61 lk
- V. Krõmov Dollarite maalt. Reisumärkmeid Ameerikast. LUB, nr 32, Tartu : Loodus, 1928, 64 lk
- E. T. A. Hoffmann, Preili de Scuderi. Jutustus Louis XIV ajast (saksa keelest). LUB nr 71, Tartu . Loodus, 1929, 64 lk
- V. Krõmov, Harakiri maalt. LUB nr 55, Tartu : Loodus, 1929, 64 lk
- V. Krõmov, Linn-sfinks. Reisumärkmeid Londonist. LUB nr 65, Tartu : Loodus, 1929, 64 lk
- G. Ebers, Vaarao tütar (saksa keelest). Sari Looduse kuldraamat, nr 41, Tartu : Loodus, 1934, 272 lk; 2. trükk: Toronto : Orto, 1972, 298 lk
- N. Gogol, Tšitšikovi seiklused ehk Surnud hinged I (romaan; ka tõlkija järelsõna). EKSi tõlkeseeria Maailmakirjandus. Tartu : EKS, 1937, 326 lk
- H. Wuolijoki, Niskamäe leib. Tallinn : Eesti Haridusliit , 1939, 110 lk

Portreefoto, 1927
J. & P. Parikas, Tallinn

Noor kirjanik võeti juba oma loometee alguses tolleaegse kirjanike seltskonna poolt omaks

1920. aastal toimunud Eesti kirjanike Eesti kirjanike kongressist osavõtjad:

1. reas vasakult: 1. M. Under, 2. Fr. Tuglas, 3. H. Visnapuu, 4. A. Kitzberg, 5. J. Semper, 6. E. Tuglas, 7. M. Metsanurk, 8. A. Haava;
2. reas vasakult: 1. A. Adson, 2. A. Suurkask, 3. A. Gailit, 6. P. Krusten, 7. A. Alle, 8. luuletaja Pärnust, 9. A. Kivikas, 10. R. Kask, 11. V. Ernits;
3. reas vasakult: 1. A. Starkopf, 2. P. Aren, 5. Andersson.

Albert Kivikas kuulus kirjanduspoliitilise rühmituse Tarapita ridadesse

"Tarapita", 1926. Foto: J.&P. Parikas, Tallinn.

KM EKLA B-181-2576

Ülemises reas vasakult: J. Vares-Barbarus, Fr. Tuglas, A. Alle; Alumeses reas vasakult: A. Kivikas, J. Semper, M. Under ja A. Adson

Tarapita tegutses Eestis aastatel 1921–1922. Tarapitalastel oli kõne all noorte olukord, haridus ja tuleviku-perspektiivid.

Kahe aasta jooksul esines rühmitus manifestidega ja andis välja 7 numbrit ajakirja „Tarapita“.

Rühmitusse kuulusid: Friedebert Tuglas, Albert Kivikas, Johannes Semper, Marie Under, Karl Arthur Adson, Johannes Vares-Barbarus, August Alle, Jaan Kärner, Aleksander Tassa

H. Laur, A. Kivikas, P. Vallak, F. Sannamees, O. Ungver, Reiman, F. Moor,
Vent, J. Oengo, R. Peenemaa
KM EKLA, A-118:25

Julius Oengo, Albert Kivikas ja Peet Vallak
KM EKLA A-118:23

Juhan Sütiste, Peet Vallak ja Albert Kivikas
KM EKLA A-37:5200

Esimese Eesti Raamatu-aasta pidulik vastuvõtt Kadrioru lossis.

Raamatu-aastat peeti Eesti Kirjanduse Seltsi algatusel 24. veebruarist 1935 kuni 24. veebruarini 1936

KM EKLA C-130:3

Vabadussõja temaatika loomingus

Esimene sõjateemaline lühijutt „Malmsireenid“ ilmus 1919. aastal futuristlikus kogumikus „Lendavad sead“.

1920 järgnesid ajakirjas Ilo ilmunud **lühijutud „Fasaanid“ ja „Lätlane“**. Samal aastal ilmus **kogumik „Verimust“**

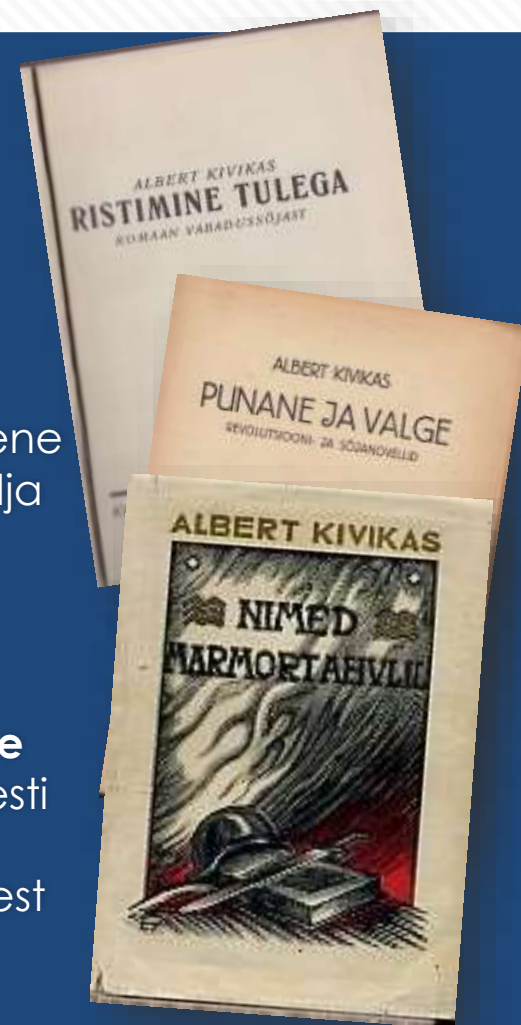
1921 ilmus 20-leheküljelises **sõjanovell „Süütu“**

1922 ilmus kaheksas osas ajakirja Odamees veergudel Kivikase esimene täispikk **sõjaromaan „Ristimine tulega“**, mis eraldi raamatuna anti välja 1923 Berliinis.

1927 ilmus **novellikogumik „Punane ja valge“**,

1936 avaldati raamatuna **„Nimed marmortahvil“**

1939 kirjutas Kivikas koostöös August Annistiga veel ühe **sõjateemalise näidendi „Landesväari veri“** ja käsitles kadakasaksluse probleeme Eesti Vabadussõja päevil. Päev enne 10. aprillil 1940 toimuma pidanud esietendust otsustas valitsus siiski näidendi etendamise keelustada, sest kardeti pahandada Saksamaad.

Nimed marmortahvilil

Aastal 1935 hakkas ajalehe „Uus Eesti“ veergudel ilmuma uus romaan, mis põhines tema isiklikel läbielamistel Eesti Vabadussõjas.

Raamatu täiendatud ja parandatud versioon ilmus 1936. aastal 539-leheküljelisena Eesti Kirjastuse Kooperatiivi väljaandes ja kandis pealkirja „Nimed marmortahvilil“.

Selle teose eest sai Albert Kivikas 1937. aastal riikliku kirjanduspreemia.

Kaks aastat hiljem jõudis teos August Annisti poolt kohandatuna ja Ants Lauteri lavastuses teater Estonia lavale.

Aastal 2002 lavastas Elmo Nüganen sama romaani alusel filmi.

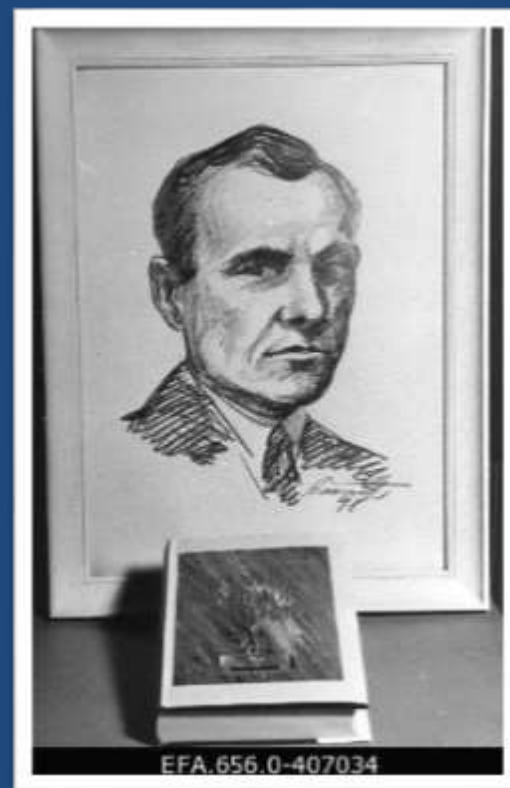

Kirjanduslike auhindade laureaadid 1937. aastal
A. Kivikas, J. Semper, F. Tuglas ja K. A. Hindrey
KM EKLA B-37:5449

Paguluses jätkas Albert Kivikas peamiselt uute osade kirjutamist oma kuulsust toonud romaanile „Nimed marmortahvilil”

1947 ilmus Rootsis selle romaani uus trükk ja juba 1948. aastal avaldas autor teose teise osa. 1951 järgnes veel kolmas ja 1954 neljas osa.

Kaudselt on romaanisarjaga seotuks peetud ka 1963. aastal ilmunud teost „Kodukäija”, sest selle peategelases Ahasveeruses on äratuntav „Nimed marmortahvilil” kangelane Henn Ahas.

Kirjastuse Orto raamatute näitus I Eesti
Üldlaulupeo ajal Stockholmis. Albert Kivikase
portree (24.06.1948–27.06.1948)
Autor Harald Perten

Aastal 1950 ilmus Kivikaselt 100-leheküljeline poeem „See on see maa“.

Tegemist on Albert Kivikase monumentaalseima tööga luulestiilis, sest eelkõige prosaistina tuntud kirjanik oli varem kirjutanud vaid üksikuid luuletusi. Poeem on olemuselt patriootlik, pühendatud Viljandimaale ja selle ajaloolistele kangelastele.

Aastal 1957 ilmus Kivikalt veel ka lühijuttude kogumik „Tulililled“.

Albert Kivikas suri 19. mail 1978 80-aastasena Lundis.

Tema põrm maeti Tallinna Metsakalmistule 6. oktoobril 1990.

Kirjanik Albert Kivikase haud metsakalmistul.

FOTO: Peeter Langovits / Postimees. URL: [https://f11.pmo.ee/R4GVq0SNm-](https://f11.pmo.ee/R4GVq0SNm-DJ0LXynDTKf45cjs0=/900x485/smart/nginx/o/2013/09/05/206811711h1563.jpg)

[DJ0LXynDTKf45cjs0=/900x485/smart/nginx/o/2013/09/05/206811711h1563.jpg](https://f11.pmo.ee/R4GVq0SNm-DJ0LXynDTKf45cjs0=/900x485/smart/nginx/o/2013/09/05/206811711h1563.jpg) (vaadatud 25.01.2018)

Kasutatud allikad

- **Ajapaik.ee** (vaadatud 25.01.2018)
- **Albert Kivikas (Kiivikas). Geni.** URL: <https://www.geni.com/people/Albert-Kivikas/6000000001316973904?through=6000000001318138683> (vaadatud 25.01.2018)
- **Albert Kivikase tekste ja pilte Eesti kirjandusmuuseumi kodulehel.** URL: http://galerii.kirmus.ee/erni/autor/kivi_b.html (vaadatud 25.01.2018)
- **Albert Kivikas (1898-1978). Kreutzwaldi sajand.** URL: http://kreutzwald.kirmus.ee/et/lisamaterjalid/ajatelje_materjalid?item_id=348&table=Persons (vaadatud 25.01.2018)
- **Albert Kivikas. Vikipeedia.** URL: https://et.wikipedia.org/wiki/Albert_Kivikas (vaadatud 25.01.2018)
- **FOTIS: Rahvusarhiivi fotode andmebaas.** URL: <http://www.ra.ee/fotis/> (vaadatud 25.01.2018)
- **Kirjanik Albert Kivikase haud metsakalmistul. Foto: Peeter Langovits / Postimees.** URL: <https://f11.pmo.ee/R4GVq0SNm-DJ0LXynDTKf45cjs0=/900x485/smart/nginx/o/2013/09/05/2068117t1h1563.jpg> (vaadatud 25.01.2018)
- **Kruus, Oskar. Kas Albert Kivikas rajas eesti kirjandusse uusrealismi? // Keel ja Kirjandus (1999) nr. 9, lk. 622-633**
- **Meie Kodu = Our Home : Australian Estonian weekly, 5 oktoober 1967.** URL: <https://dea.digar.ee/cgi-bin/dea?a=d&d=meiekodu19671005.1.3> (vaadatud 22.01.2018)
- **URL: Sakala veebiarhiiv.** URL: <https://sakala.postimees.ee/4018943/kui-vabadussoja-ajaloos-poorati-uus-lehekulg-uhe-voitleja-kiri> (vaadatud 23.01.2018)
- **Salu, Herbert. Albert Kivikas. Eesti Kirjanike Kooperatiiv, 1971**
- **Suure-Jaani vallas toimuvat pildis.** URL: <http://galerii.suure-jaani.ee/picture.php?/19015> (vaadatud 17.01.2018)